СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 201. Джерзі Сіти, Н. Дж., пятниця, 15-го жовтня 1943. No. 201. Jersey City, N. J., Friday, October 15, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

СЕНАТ ГОТОВИЙ ДО ЗАЯВИ ЗА МІЖНАРОДНЮ СПІВПРАЦЮ

ВАШИНГТОН. — Ще в березню намічено сенатську підкомісію для випрацювання заяви в справі співпраці Злучених Держав з іншими державами для забезпеки миру. Підкомісія вже виготовила начерк резолюції для правильної Сенатської Комісії Закордонних Відносин. Надіються, що комісія негайно передумає начерк і піддасть під голосування сенату. Резолюція нагадує резолюцію Фулбрайта, що перейшла в палаті репрезентантів 21. вересня. Начерк сенатської підкомісії звучить: „Сенат Злучених Держав постановляє вести війну проти всіх наших ворогів аж до повної перемоги; співділати з усіми нашими товаришами по зброї для забезпечення справедливого й чести-гідного миру; щоб Злучені Держави згідно з конституційною практикою злучилися з вільними і суверенними державами для створення і втримання міжнародного авторитету, щоб недопустити до агресії і зберегти мир у світі".

МАЙНЕРСЬКА ЮНІЯ ПРИНЯТА ДО АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

БОСТОН. — У відповідь на загальне домагання, щоб приняти в склад Американської Федерації Праці юнію Злучених Майнерських Робітників і в той спосіб привернути справжню робітничу єдність в Америці, конвенція приняла звіт комісії, створеної для розгляду цієї [illegible] ція дає повне право [illegible] урядови Федерації Праці поробити всі старання для „негайного здруження майнерів". При цій нагоді дісталося добре Джанови Дж. Луисови, предсідникови майнерської юнії, за його політику „пануй або руйнуй".

ЩОБ НЕ ПІДВИЩУВАТИ ПОДАТКІВ, ТРЕБА ЗМЕНШИТИ ВИДАТКИ.

ВАШИНГТОН. — Сенатська Комісія для Видатків зійшлася з поглядом відповідної комісії репрезентантів в справі обмеження висоти нових податків. Сенат вибере окрему комісію для допомоги буджетовому бюрови у вишуканню способів, як зменшити видатки. Сенатори пригадують, що минулого року через таке дорадче тіло федеральний уряд заощадив 6 міліонів долярів у видатках. На наступний рік надіються сенатори заощадити 2—3 біліони долярів в буджеті.

НОВІ ЗНАЧКИ ДЛЯ ПАЙКІВ.

ВАШИНГТОН. — Бюро Адміністрації Цін виявило, що вже придуманий вигляд червоно-синіх металевих кружків як пайкових значків для торговельного обігу. Вони мають появитися в лютім наступного року, а їх форма буде нагадувати „дайми" щодо грубости, одначе вони будуть ширші, ніж так звані никлі". Фабрика Осборн Реджистер Компані з Синсинаті виробить 900 міліонів таких значків за ціну $1,300,000.

ЦІНА КРАМУ ПІДСКОЧИЛА НА 12% ВІД ПОЧАТКУ ВІЙНИ.

ШІКАҐО. — У перших 19 місяцях війни ціни на різнородні артикули підійшли на 12%, отже на половину нище, ніж в такому самому часі в першій світовій війні. Таке виявив Адміністратор Цін Прентис М. Бравн на зібранню „Инленд Дейлі Прес Асошіейшен". При цьому Бравн додав, що упродовж останних 6 місяців ціни почали спадати.

АВТА БУДУТЬ „ЗАМОРОЖЕНІ".

ВАШИНГТОН. — Урядовці з Ради Воєнної Продукції відкривають плян, що моделі автомобілів з 1942. р. будуть „заморожені", бо після війни треба буде розпочати продукцію автомобілів на інший лад для мирних потреб. Вони теж подають плян, щоб закликати на нараду фабрикантів авт і з ними умовитися, який з теперішних моделів мав би бути ужитим для виробу післявоєнних авт.

БУДЕМО ВБИРАТИСЯ В „ОВЕР-ОЛС".

ВАШИНГТОН. — Бюро Адміністрації Цін візвало фабрикантів, щоб вони приспішили продукцію такого критичного артикулу для загальної потреби, як зверхне робітниче убрання, зване під назвою „овер-олс". Потреба негайно 10 міліонів таких убрань для вжитку фармерів та шкільної молоді по низькій ціні. Внаслідок такого запотребування овер-олс стануть загально вживаним убранням серед населення.

ДУМАЄ ЩО НІМЕЧЧИНА ЗАЛОМИТЬСЯ ЗА ШІСТЬ МІСЯЦІВ.

ВАШИНГТОН. — Делегат Французького Комітету для Визволення Анрі Етіен Опено, що прибув сюди з Европи для співпраці з американським урядом, висловлює погляд, що Німеччина заломиться впродовж 6 місяців і не треба буде творити другого фронту у Франції. Свої надії Опено покладає на Росію, котра в міжчасі дійде до Берліна, зломить нацистів і Німеччина піддасться.

Конґрес співпрацюватиме з урядом над післявоєнними плянами

ВАШИНГТОН. — Адміністрація запросила провідників конґресу з обох великих політичних партій, щоб вони брали участь в нарадах федеральних департаментів над складенням плянів для післявоєнної праці на міжнароднім терені. Досі відомо, що така співпраця намічена вже в департаменті скарбу над основанням міжнародного банку із закладовим капіталом 10 біліонів долярів для регабілітації знищених війною країв. Крім цього створено вже дві комісії для таких цілей при департаменті стейту, одна для справ мореплавства а друга для інших комунікацій. Цей спосіб співпраці має на меті наложити відповідальність за край не лише на адміністрацію, але теж і на законодавців. Покищо делеговано до комісії скарбу по 4 конґресменів з кожної партії.

АРҐЕНТИНСЬКІ МІНІСТРИ ВОРОЖІ ДО ДЕРЖАВ ОСІ ЗРЕЗИҐНУВАЛИ

БУЕНОС АЙРЕС (Арґентина). — Від часу, коли вашингтонський секретар стейту Кордел Гол різко відповів на лист арґентинського міністра закордонних відносин Секунда Сторнія, повстало серед міністрів роздвоєння, яке довело до резиґнації тих міністрів, що були ворожо настроєні проти держав Осі. Вони домагалися негайного зірвання дипльоматичних взаємин з Німеччиною, але не могли свого пляну переперти. Між міністрами, що подали свою резиґнацію, є міністер фінансів, прилюдних робіт, хліборобства, справедливости й науки. Отже майже половина міністрів залишили свої становища. Урядово оголошено, що уряд приняв резиґнацію трьох міністрів.

ЗРОСТАЄ СЕНТИМЕНТ ПРОТИ УРЯДОВОЇ ЗАКОРДОННОЇ ПОЛІТИКИ В СЕРЕДНІМ ЗАХОДІ

ОМАГА (Небраска). — Звіт пяти сенаторів, що обіхали земську кулю, викликав тут негодування проти закордонної політики, яку провадить президент Рузвелт відносно Росії, а особливо відносно Анґлії. Повстає сильна струя, щоб Злучені Держави не вступили на дорогу інтернаціоналізму, а щоб затримали дотеперішний напрямок ізоляції. Населення цього і сумежних стейтів це нащадки недавних німецьких поселенців, отже вони відчувають патріотизм на свій лад.

Москва не допускає до дискусії над границями Росії

Московський щоденник „Правда" помістив довгу передовицю про наближуючуся конференцію міністрів заґраничних справ Росії, Америки й Британії. Каже в ній, що конференція має занятися передусім військовою співпрацею для скріплення кампанії проти Гітлера. Передовиця зовсім виключає можливість дискусії про стан прибалтійських держав і про інші совєтські границі.

„Правда" приписує всяку дискусію про границі Росії й становище балтійських держав бажанню посварити зо собою Аліянтів. Ґазетярі, мовляв, що заявляються за такі аґенди конференції, пробують каламутити воду, пишучи, що конференція буде говорити про балтійські держави й совєтські границі, хоча „кожний мусить знати, що границі совєтського союзу не можуть бути предметом розмов так, як не можуть бути її предметом наприклад границі Злучених Держав або стан Каліфорнії".

„Правда" потім входить в довшу полеміку з редакцією „Ню Йорк Таймсу". „Правда" каже, що найважнішим завданням конференції має придумати способи якнайсильнішого воювання в цілі скорочення цеї війни.

ЧОРЧИЛ ОСУДЖУЄ СВАРЛИВИХ „ПОЛІТИКАНІВ"

ЛОНДОН. — Підчас своєї промови в палаті послів британського парляменту премієр Чорчил говорив про вибори в Анґлії, а потім зробив натяк на сварливих політиканів, котрий усі віднесли до американських сенаторів, дарма, що їх не назвав. Говорив Чорчил: „Як тільки закінчиться війна, вояки покинуть боротьбу, а політики почнуть. Може бути це шкода, одначе це ще не таке лихо, як приклад деяких країв, котрих я не важуся назвати по імені, котрих вояки воюють поза границями краю, а котрих політикани воюють дома з таким самим заваяттям й лютію".

Чорчил заповів, що зараз по закінченню війни відбудуться в Британії загальні вибори до парляменту.

ВАТИКАН ПРОБУЄ ЗАБЕЗПЕЧИТИ НЕНАРУШНІСТЬ СВОЄЇ ТЕРИТОРІЇ

БЕРН. — При всіх входах до Ватикану розліплено оповістки, в котрих ґубернатор міста Ватикану заявляє, що кожному такому входови до Ватикану, котрий є суверенною й незалежною невтральною державою, прислугує право ненарушности. Ходять чутки, що німці згодилися на таку заяву.

Тимчасом в Римі почалися приготовання до наближаючоїся битви за його посідання. Населенню роздано вже „залізні пайки" харчів. Видно, харчова справа в Римі находиться в критичному стані.

МАРИНАРІ ПЕРЕБИРАЮТЬ БАЗУ.—Одна за одною японська база на Південному Пацифіку переходить в американські руки. Одною з останніх була база на острові Нанумеа в групі Еліс. На світлині: маринарі висідають з троків, котрі їх завезли в глибину острова, де вони виставили маґазин припасів і шпиталь.

ПАЦИФІЧНА ПОВІТРЯНА ФЛЬОТА БОМБАРДУЄ РАБАВЛ

РОЗБИЛА ЗА 2 ГОДИНИ 177 ЛІТАКІВ І 123 КОРАБЛІ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ПАЦИФІКУ. — Найбільша аліянтська повітряна сила, яку колинебудь зібрано на південно-західному Пацифіку, доконала в вівторок першого спільного з боєвиками атаку на порт Рабавл, на Новій Британії, найважнішу твердиню ворога на південно-західному Пацифіку, та знищила підчас нього зовсім 177 ворожих літаків, а кромі цього затопила, знищила або ушкодила 123 ворожі кораблі в порті.

Підчас нападу знищено на землі 100 ворожих літаків, а 51 там поважно ушкоджено. Проти американських літаків вийшли на бій 40 японських літаків, з котрих американці збили 26. Аліянти втратили зо сотки літаків всего пять.

Між розбитими кораблями є три воєнні кораблі типу нищителів, далі одна субмарина, її 5,000-тоновий тендер, один 6,800-тоновий тендер нищителя.

Підчас рейду, що тривав дві години, аліянтські літаки скинули 350 тон бомб й вистрілили 350,000 гарматних і крісових куль.

У своїм комунікаті, сповіщаючім про цей досяг, ґенерал МекАртур каже, що ця перемога дала нам рішальну перевагу в повітрі й загрожує всій ворожій обороні на окраїнах ворожої оборонної лінії.

В іншій стороні цього самого воєнного театру аліянтські сили добилися посідання ґрупи новоджоржійських островів й зістрілили в боях у тій частині 22 японські літаки.

НОВА ЯПОНСЬКА ОФЕНЗИВА ПРОТИ КИТАЮ.

ЧУНКІНҐ (Китай). — Японці почали три-рамен-ку офензиву на північ здовж бурмайського шляху при вступі до південно-західного Китаю та знеділилися в бою з китайськими військами, котрим помагають летуни з 14. повітряної сили Злучених Держав. Ці маневри мають видимо на цілі не допустити аліянтів почати кампанію на Бурму.

ІТАЛІЯ ВИПОВІДАЄ ВІЙНУ НІМЕЧЧИНІ.

АЛЖІР. — У середу, 13. жовтня, в 3. годині сполудня, Італія виповіла війну Німеччині, своїй недавній союзниці.

Маршал Пієтро Бадоліо, на припорученння італійського короля, переслав італійському амбасадорови в Мадриді відповідне повідомлення для тамтешнього німецького амбасадора для передачі його німецькому урядови. В цім повідомленню говориться, що Італія виповідає війну Німеччині через те, що Німеччина поповняє що раз численніші й щораз більше змагаючіся воєнні акти супроти італійців.

Рівночасно з тим уряд Бадолія видав проклямацію до італійського народу, в котрій він клеймує Німеччину за окупацію Риму та цілої північної промислової округи, та закликає італійський народ пімститися на німцях за їх нелюдську поведінку в Неаполю й інших частинах Італії. Бадоліо запевняє, що його уряд буде правити за демократичними засадами та що до уряду запроситься до участи представників усіх партій. Кромі цього по закінченню війни італійський народ буде мати нагоду й право вибрати собі свою демократичну форму правління. Маршал Бадоліо каже, що він не згодиться на мир так довго, поки в Італії останеться хочби один німець.

АЛІЯНТИ ВИЗНАЮТЬ ІТАЛІЮ СОЮЗНИЦЕЮ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт, премієр Чорчил і премієр Сталін видали спільну заяву, в котрій, покликуючися на виповідження війни італійським королем і маршалом Бадоліем, признають Італію союзницею в війні.

Є це перша спільна заява трох керманичів великих держав. Заява ґарантує італійському народови по війні право сказати вільним голосуванням, якої демократичної форми правління вони хочуть. Заява закликає італійців до якнайсильнішого ведення війни.

СТАНОВИЩЕ НІМЕЧЧИНИ ДО ІТАЛІЙСЬКОГО ВИПОВІДЖЕННЯ ВІЙНИ.

БЕРН. — Німецький уряд поставився до виповідження війни Німеччини урядом Бадолія як до додаткового акту зради Німеччини своєю союзницею.

При тому німецьке радіо покпиває з італійського виповідження війни. Мовляв, представник „того зрадника Бадолія" в Мадриді пробував доручити німецькому амбасадорови в Мадриді виповідження війни, але амбасадор викинув його за двері.

При тому німецька пропаґанда взялася знову за пробу розбити італійців підносячи совєтського страхопуда. Німецьке радіо каже італійцям, що вони знову стали союзниками совєтської Росії та що видно вплив совєтської Росії в італійських справах є вирішальний.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ДОБРІ ВІСТИ

Аліянти можуть похвалитися цими днями кількома добрими дипльоматичними успіхами.

Найбільшим з них є дозвіл, даний урядом Портуґалії Великій Британії й Злученим Державам, уживати островів Азорів на базу для кампанії проти німецьких субмарин. Очевидно, мілітарна вага цього кроку Портуґалії далекосягла; подія буде мати великий вплив на дальший перебіг війни. Не розглядаючи одначе мілітарного значіння події, її треба признати теж важною з морального боку, себто щодо її впливу на так звану воєнну мораль воюючих держав. Посунення Портуґалії є видно дальшим черговим покажчиком, що рівновага сил переважилася вже рішучо на сторону Аліянтів.

Другим фактом, що вказує на те саме, є заповіджене зірвання зносин між Арґентиною й Німеччиною. Як звісно, Арґентина це одинока держава так званої латинської Америки, яка звязків з Німеччиною ще не пірвала, і тому, коли вона це зробить, то це мусить найти широкий відгук у настроях обох воюючих сторін; в одної сторони це скріпить віру в перемогу, в другої скріпить зневіру.

Оба факти є немовби доброю научкою для тих держав, що ще нині осталися невтральними в всесвітньому конфлікті, а то: Еспанії, Туреччини й Ірляндії. Звісно, Аліянти не вживають супроти невтральних держав ніякого натиску, як це робить Німеччина. Видно це найкраще по Ірляндії, проти котрої Британія не зробила найменшої репресії за те, що вона, одинока з усеї Бритійської Імперії, не виповіла Німеччині війни. Одинокий натиск, який аліянтська сторона робить на такі держави, це переважаюча опінія світу, яка тепер стоїть рішучо за активну участь усіх держав у війні проти Німеччини й Японії.

Іншими подіями подібного роду, хоча в іншому розумінню, треба признати клопоти куклового уряду нібито незалежної Хорватії. Цей уряд, покинений німцями на власні сили, найшовся в справді критичному стані. Який моральний вплив ця подія буде мати на інші уряди того роду, не важко догадатися.

Наконець, великою подією в тому напрямі треба признати заповіджене виповідження війни італійським урядом Бадолія й заповіджене після цього проголошення того уряду союзником Аліянтів.

Коли кожна з цих подій має поважний корисний вплив для аліянтської справи, то щож доперва можна говорити про всі події разом. Ні слова, що їх сума становить для Аліянтів поважний капітал, який запевняє їм поважно остаточну перемогу.

Стратеґічне значіння Азорів

Коли Англія в порозумінню з Америкою остаточно виторгувала від Портуґалії право уживання островів Азорів на бази для своїх воєнних операцій, треба заключати, що з тим злучені якісь далеко-йдучі стратеґічні пляни. Пляни можуть очевидно бути здогадливі, але вони можуть виглядати на імовірні, коли докладно розглянути положення цих островів.

Загально втерлося поняття, що Азори це лише висунений наперед форпост европейського континенту в дорозі до Америки. Міжтим правдою є, що Азори лежать у рівній віддалі від Ґібральтару і від нової Фунляндії в Канаді, щось по 1,200 миль. Саме оце положення Азорів є важне для воєнних операцій в теперішному стані.

Росія безупину домагається відкриття другого фронту проти Німеччини, щоб їй завдати смертельний удар. Ні сама Росія, ні англьо-американська офензива з Італії, ні повітряні наїзди з Англії не всилі скоро повалити Німеччину. Отже таки треба буде підготовити й виконати вітворення другого, тобто вже третього, фронту із західньої Европи. Для такої операції треба величезного контингенту війська, але війська, що має усякий потрібний виряд та безупинний довіз харчів і матеріялів. Це все можливе дістати лише з Америки, а ця достава є досі загрожена німецькими субмаринами.

Азори як загроза для діяльности субмарин.

Німецькі субмарини, не зважаючи на всі можливі протинаходи, все ще є головною небезпекою довозу з Америки. Та найуспішнішим засобом для нищення субмарин є бомбовики. Англія при помочи бомбовиків змогла забезпечити смугу у віддалі 600 миль від свого берега перед субмаринами. Таксамо зменшили свою діяльність субмарини на яких 600 миль від побережжя Америки, і лише велика смуга між Америкою та Европою була свобідна для німецьких операцій, бо не могли її успішно досягнути аліянтські літаки. Щоб виминути небезпеки, аліянтські кораблі, по скільки не мали сильних конвоїв, мусіли плисти понад береги Америки навіть із південних стейтів аж до Канади, а звідси вже плили безпечніше до Европи. Одначе така дорога мусіла тривати дуже довго і вимагала доброї підготови. Тепер така небезпека минає, бо з Азорів буде можна висилати літаки проти субмарин на 600 миль у напрямі Америки, а з Америки можна буде патролювати цю полосу на других 600 миль, разом на 1,200, саме на цім просторі, що відділює Америку від Азорів. Така сама патроля можлива з Азорів в сторону Европи і з Европи до Азорів. Отже при помочи летунських баз з Азорів можна буде патролювати ввесь Атлянтійський океан на 100 відсотків і зробити німецькі субмарини нешкідливими для перевозу війська та воєнних матеріялів з Америки.

Це відноситься не лише до мореплавства з Північної Америки, але й до мореплавства із Середньої та Південної Америки, бо тепер дорога для кораблів з набором для Аліянтів буде скорочена до половини. Не лише те: Досі, для важних корабельних переправ вживали коштовних американсько-англійських конвоїв, а це забирало кольосальні кошти і відтягало багато воєнних кораблів від інших морських операцій. Тепер усе те відпаде і сила американської та англійської воєнної фльоти буде використана для інших цілей.

Пощо все те приготовляється?

Хто знає, які велитенські підготування зробили Аліянти для наїзду на Сицилію й Італію і кільки то матеріялів треба було нагромадити наперед в Африці, той зрозуміє теж, що подібна підготова мусить бути зроблена для наїзду на Західну Европу. Сама Англія могла бути доброю базою для нападу, одначе для забезпечення постійного довозу треба було мати ще Азори. На Азорах буде можна нагромадити не лише матеріяли, але й резерви війська і при помочи літаків забезпечити все те перед нападами Німеччини. Отже щойно тепер, по правді кажучи, можна буде серіозно надіятися так званого „другого" фронту для скорого виелімінування Німеччини як воєнного чинника. Тим теж дасться тепер виянснити, приспішення конференції в Москві, як підготови до мирної конференції. Внаслідок заняття Азорів конференція вже не виглядає на якусь злудну фата-морґану, але на справжню дійсність, як вислід перемоги Аліянтів.

Микола Чубатий.

Окруження, серед якого жив Маркіян Шашкевич

Столітні роковини смерти Маркіяна Шашкевича ставлять перед нами питання, в чім саме великість Пробудника Західної України. Немає сумніву, що Маркіян Шашкевич є власністю цілого українського народу та для цілого українського народу його значіння велике. Ставимо так справу тому, що українська нація є цілістю і пробудження західної її частини влило живі соки у цілий український національний орґанізм, тому саме М. Шашкевич є історичною постатю для цілого українського народу. Візьмім ще й під увагу, що Західня Україна виховувана під сильнішим впливом західно-европейської цивілізації, а згодом і конституційного життя, скоро дігнала а навіть перегнала східну Україну у своїм національнім розвою. Західна Україна відіграла велику ролю в цілому житті східної України ще перед першою світовою війною, а вже прямо великанську ролю в часі останньої визвольної боротьби українського народу.

Европа Святого Потрійного Аліянсу.

Особа Маркіяна Шашкевича вийде яснішою, коли кинемо на папір тло, серед якого він жив. Це були часи понаполеонської Европи та порозборової Польщі, в якій жив український нарід, зокрема західна Україна біля чотириста літ. Понаполеонська Европа це була Европа найчорнішої реакції, що утримувалася завдяки порозумінню трьох великих континентальних держав: Росії, Австрії та Прус, себто Росії та двох німецьких держав. Союз цей назвали святим, бо союзники зобовязалися тримати засади евангелії у правлінню, дарма, що режіми цього роду не багато мали спільного з християнською етикою.

Всі народи найшлися тоді під поліційним доглядом, якому патронував австрійський канцлер Метерніх. Цей самий поліційний режім панував теж в Галичині та запирав прямо віддих кожній вільнішій трохи людині.

Найгостріша цензура не давала змоги свобідно писати, тим способом книжка та преса мали уста на ділі замкнені. Все що печаталося, то було безвартісне та без душі. Цензори зокрема боялися якихнебудь новостей, тому в кожній найбільше невинній публікації вітрили якусь укриту невідому навіть для цензора небезпеку. Коли малаб вийти з того якась халепа — так розумували — то краще не пустити. Ось причина чому навіть така невинна книжечка як Русалка Дністрова не могла появитися в Галичині, але десь у далекім закутку в Будині на Угорщині.

Влада в Галичині була в руках урядовців-німців або напів знімчених чехів, словінців то що. По циркулах сиділи одначе здебільша люди маловартні та духово нічим незамітні, бож хто міг тоді робити карієру, не хотів йти до далекої Галичини, відсталої від цивілізації після 400-літнього польського панування. Але саме тому, що це були люди не тільки зацофані, але також малоінтеліґентні, тому культурне життя стрічалося з невимовними труднощами.

Поверховно панував всюди страх Божий" та офіціяльна релігійність.

Державні австрійські урядовці наприклад, мусіли ходити в неділю обовязково на Службу Божу, доказувати, що відбули великодну сповідь, одначе на ділі їх поступовання з громадянами та й їх приватне життя далеко відходило від святої евангелії. Австрійські вязниці, зокрема для політичних як Шпільберг, пригадували новочасну Березу Картуську чи Соловки. Середником адміністраційних кар була теж військова служба, котра тривала нерідко двацять та більше літ, й то найчастіше в краях окупованих, що палали ненавистю до окупантів, як на приклад в італійських провінціях Австрії. Тому життя такого жовняра було невимовно прикре, а то й нерідко падав він жертвою місцевих революціонерів, як представник окупаційної влади.

Українська інтеліґенція з часів Маркіяна Шашкевича.

Панує загальне переконання, що тоді не було крім духовенства української інтеліґенції. Так не було; була інтеліґенція українського роду — духовна та світська, тільки що вона не мала ніякої національної свідомости. Це були типи подібні до нинішних американських закарпатців, що сами не знають, що вони — русини, українці, москалі, мадяри чи словаки. За часів Маркіяна Шашкевича всеж таки в Галичині не було так широкої духової розбіжности під національним оглядом, як у американських закарпатців. Було тоді немов дві струї серед інтеліґентів, які вийшли з українського роду. Одні були спольщені не тільки мовою, але також душею, дарма, що нерідко дуже твердо трималися греко-католицького обряду. Друга група це вже були австрійці теж греко-католицького обряду. Перші уходили за більше поступових, другі за більше ракційних.

Перші це були ці, що державно та політично орієнтувалися на Польщу, жили, мріями про відбудову недавно розібраної Польщі, хоч вважали себе за русинів. Говорили, що вони „ґенте рутенус, національне польонус". По українськи це значить, що вони з народу руського, але нації себто держави польської. У них була свідомість приналежности до етноґрафічної української маси, до греко-католицькгоо обряду, але ніколи і не мріяли вони про українську державу, тільки про польську. Поляки тих часів, стояли ще в гострій опозиції до Австрії як до окупанта „польських" земель, за яку вони теж вважали Східну Галичину. Вони конспірували проти Австрії з усіми революційними рухами тогочасної Европи, мали контакт з італійськими карбонарами, з полудневo-словянськими конспіраторами, з мадярськими самостійниками д е м ократами. Всі вони поборювали режім Метерніха „жандарам Европи" та його союзників.

Тими, що так скажемо, поступовими рухами запалювалася й молодь українського роду, вступала й собі до польських революційних орґанізацій. Такі польські революційні гуртки бували навіть у львівській греко-католицькій духовній семинарії та неодин її питомець кінчив марну свою карієру на Шпільберґу не за Україну, ні за Русь навіть, тільки за Польщу. Польськими революційними ідеями захоплювався за молоду навіть відомий Іван Наумович, ще за часів свого побуту в духовній львівській семинарії. Він тоді демонстраційно носив конфедератку, а відомо, що згодом о. Іван Наумович на коротко навіть пристав до здорового українського національного руху, щоб другу половину життя закінчити у москвофільстві, в переході на царське православія та на еміґрації в Росії.

Ця ґрупа інетеліґенції етнічно української, але політично та національно польської, мала своїх прихильників між духовною та між світською інтеліґенцією; вона дуже подібна до багатьох нинішних інтеліґентів з під червоного володіння. Етнічно вони теж українці, вважають себе за українців, але політично це росіяни. Вони вмиралиб за Росію не за Україну, якій самостійности не бажають.

Друга ґрупа інтеліґенції українського роду за М. Шашкевича, це були ці, що , пережили Польщу неспольщені. Якась неясна національна свідомість своєї приналежности до „русинів", як тоді казали, була у них, одначе саме з опозиції до Польщі вони душею та тілом звязалися з Австрією. Багато з них, духовних та світських, кінчили вже німецько-австрійські школи, дехто навіть й віденський університет. Були між ними деякі, як М. Гарасевич, люди солідно образовані. Зі світом кореспондували по німецьки, між собою також часто писали по німецьки, але як виступали перед українською громадою, то вживали мови церковно-словянської, доволі зукраїнщеної, себто такої, якою була церковно-словянщина при кінці 18-го століття.

Товариською їх мовою всеж таки була мова польська, дарма що поляків не любили. Суспільно це були люди зацофані та вірні прислужники реак-

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

53)

— Еге-ге, все він свою поміч тиче! — відозвався від дверей грубий голос Сеня Басараба за той час, коли Бенедьові з великого зворушення не стало духу в грудях, і він замовк на хвилю. Він чув, що його кров зачала розгріватися, що думки, котрі досі так уперто йому не давалися, тепер мов якимсь чудом плили і розвивалися в його голові. Слова Сеня Басараба, напів гнівні, напів згірдні, були для нього тим, чим осторога для біжучого коня.

— Так, я все про поміч говорю і не перестану говорити, бо мені здається, що тільки ми самі можемо собі помогти, а більше ніхто нас не порятує. Аджеж нашим панам не йде про те, щоби робітникові ліпше жилося. Вони ще якби могли, то погіршили би його життя, бо їм аж тоді добре, як робітник до останнього доведений, не має чого хопитися і мусить здаватися на їх ласку й неласку. Тоді вони присилують його до всякої роботи і заплатять, що самі схочуть, бо для нього, голодного та голого, нема вибору! Ні, тільки ми самі мусимо помагати собі, як не хочемо довіку отак пропадати. А мститися, вважайте самі, до чого то доведе. Від ніякої пімсти нам ліпше не буде, хіба ми схотілиб зробити в цілім краю яку війну, абощо! А так: покараєте цього або того кровопийцю, на його місце інший уже давно нагострився. Та й навіть построху не буде на них, бо прецінь будете примушені робити все потаємно, то й ніхто не буде знати, хто це й за що зробив. А як дізнаються, ну, то ще гірше, бо беруть чоловіка, кинуть, і гний! Я гадаю, що треба нам добре застановитися і шукати іншого виходу.

Знов замовк Бенедьо, мовчали й усі побратими. Бенедьові слова невдержимою силою втискалися до їх переконань, але, на нерастя, вони валили те, що там досі стояло: надію на пімсту, але натомісць не ставили нічого нового. Один тільки Сень Басараб, сидячи на порозі з люлькою в зубах, похитував недовірливо головою, але не говорив уже нічого. Сам Андрусь, хоч, очевидно, ввесь той новий поворот у думках деяких побратимів був, бачилося, для нього дуже неприємний і непожаданий, а й він склонив свої потужні плечі й опустив голову: Бенедьові слова заставили і його задуматися.

— Добре то було би, то певно, — сказав він вкінці, — але як це зробити, як помагати собі самим, коли у нас сили нема й настільки, щоб кожний сам собі поміг?

— Отож то й є, що в одинокого нема сили, а як їх збереться багато, то й сила буде. Ти один сотнарового камення не підіймеш, а кілька нас підійме його як ніщо. Велика річ для ріпника при сякім-такім зарібку дати на тиждень шістку складки, а най збереться сто таких, то вже маємо десять ринських тижнево і можемо бодай у наглій потребі запомогти кількох нещасливих! Чи правду я кажу, побратими?

— Гм, та воно то правда, розуміється, так, так! — почулося з різних боків.

Лиш там у куті коло дверей понуро мовчав Прийдеволя і невдоволено воркотів Сень Басараб:

— Добре йому, міському чоловікові, говорити про складки! Ану трібуйте, чи на весь Борислав найдете десять таких, що вам схотять давати складки!

— Ну, — відказав на те живо Бенедьо, — це вже ти, побратиме, так собі, на вітер говориш. Ось нас тут є дванадцять, і я думаю, що кожний з нас радо до того пристане.

— Пристанемо, пристанемо! — загули деякі побратими.

— Тільки треба добре над тим обрадитися, на що складається ті гроші і що з ними робити! — сказав з повагом Андрусь.

— Ну, розуміється, так таки зараз і обрадьмо! — підхопив Стасюра.

— Ба ні, — сказав Бенедьо, — поперед усього треба знати, чи взагалі маємо складати складки, чи ні. Тут я бачу, деякі побратими не раді тому, хотіли би, щоби все осталося так, як досі...

— Ти то також крутиш, — перервав йому бесіду напівгнівно Матій, котрий досі мовчки сидів коло Андруся, зразу немов думаючи про якихось посторонніх речах, але чим далі, тим цікавіше й уважніше прислухувався до тсього, що говорилося в хаті, — ти не питай, чи то кому приємно чи неприємно слухати. Знаєш щось доброго й розумного і для всіх корисного, то виїзджай з тим на „пляц", говори просто з моста. Як побачимо, що твоя рада ліпша від інших, то приймемо, а як твоя буде гірша, то аж тоді можеш нас перепрошувати, що дурницями час нам забираєш!

По такій досадній заохоті Бенедьо зачав говорити „просто з моста".

— Бо то, — зачав він, — знаєте, як маємо піти на складки для своєї помочі, то вже треба зовсім усе змінити, не так, як досі було. Карбування всяке набік, головництво набік (при тих словах Бенедьові здалося, що гарячково палаючі очі Прийдеволі з темного кута зирнули на нього і пропалюють йому лице своїм їдким, палким поглядом, і він спаленів і похилив лице додолу), зовсім інакше треба говорити до людей. Не пімсту їм показувати, а рятунок. Розуміється, кривди і злодійства не закривати, але наводити людей на те, щоби вязалися докупи, бо проти багачів та силачів один одинокий робітник не встоїть, а всі, як зберуться докупи, то певно борше зможуть устояти.

(Дальше буде).

Два роди суспільного забезпечення

Вісім літ тому, в 1935 році, конгрес ухвалив закон про суспільне забезпечення і тим зробив перший поважний крок в напрямку здійснення одної з основних чотирьох свобод — свободи від недостатків. Закон про суспільне забезпечення був ще замітний тим, що ув'ів в життя дві різні системи забезпеки: асекурацію на випадок безробіття і обезпечення на старість, чим поклав основу під дальше федеральне й стейтове законодавство у цій ділянці.

Забезпечення на старість і поміч родинам забезпечених існували в Америці під різними видами і для різних груп вже від давна. Робітничі юнії перші увели різні системи посмертного забезпечення і підмог для родин своїх членів, як теж свого роду пенсії на випадок нездібности до праці наслідком старости. Приватні асекураційні компанії увели були теж такі роди забезпечення, в яких, за оплатою відповідної премії виплачувані після означеного часу чи віку місячні чи річні платні. Федеральні, а часто також стейтові і муніципальні урядовці, одержували на старість пенсії залежно від того, як довго пробули на службі. Деякі приватні компанії встановили були для своїх урядовців і робітників подібні пенсії. Та щойно згаданий закон увів пенсії на старість для великої частини працюючого загалу, основуючи їх на заробітках забезпечених.

Робітничі юнії також започаткували були забезпечення від безробіття. Деякі з них, особливо друкарська юнія, виплачувала своїм членам допомогу через деякий час після того, як хто з них втратив працю. Та число забезпечених в той спосіб робітників ледви чи коли було вище, як сто тисяч. Тільки один стейт, Висконсин, увів був в 1932 році забезпечення від безробіття для своїх робітників. Федеральний закон з 1935 року поширив цей рід суспільного забезпечення на міліони робітників у всіх важніших індустріях.

Перше забезпечення, себто пенсії на старість і підмога вдовам та малолітним дітям, находиться під зарядом федерального уряду. Робітники і підприємці складають на забезпечений фонд однакові суми — один відсоток заробітку забезпеченого. Коли робітникови 65 літ, він може перестати працювати і одержуватиме місячну платню, залежно від того, скільки літ передтим платив гроші на суспільне забезпечення. Його жінка також дістане пенсію, як їй мине 65 літ, а діти дістануть підмоги доки не досягнуть 18 року життя. На випадок смерти забезпеченого, перед чи після 65 року життя, його родина — вдова й малолітні діти — дістають також пенсію, очевидно до означеного віку і під відповідними умовами. Ті, хто має право на бенефіти цього забезпечення, мають звертатись за ними до місцевого чи районового бюра Ради Суспільного Забезпечення — Сошал Секюріті Борд.

Забезпеченням від безробіття завідують стейтові власти. Фонди на це забезпечення складають звичайно тільки підприємці, за виїмком стейтів Алабама, Каліфорнія, Ню Джерзі і Род Айленд, де робітники також складають на ту ціль оплати. Висоту забезпеченевих виплат і час, через який їх виплачують, означують стейтові закони; всі справи звязані з виплатою цього забезпечення, полагоджують стейтові агенції, які, одначе, часто приміщені в тих самих бюрах, що федеральні установи посередництва праці, чи місцеві відділи комісії робочої сили. Платня на підставі цього забезпечення виплачується звичайно 15 до 20 тижнів після втрати праці — очевидно без вини забезпеченого — і виносить приблизно половину нормального заробітку забезпеченого, одначе ніколи не більше, як 15 до 20 долярів в тиждень, залежно від приписів стейтового закона.

Як з повищого видно, обидва роди забезпечення різняться так, що до того, хто ними завідує, як і щодо способу їх фінансування. Та є ще інші різниці. Висоту оплат на старість і для рідні образовується на підставі того, скільки забезпечений „зложив собі" своїми вкладками і вкладками підприємця, себто залежить від того, як довго передтим працював і скільки заробляв. Забезпечення від безробіття обраховується на підставі його заробітків за останній рік. Платні на старість виплачується місячно так довго, як довго обезпечений чи його вдова живуть, або доки діти не досягнуть 18 року життя. Забезпечення від безробіття виплачується тижнево і тільки через обмежений період часу. Коли забезпечений за той час не відзискає старої чи не найде нової праці, тоді мусить шукати собі допомоги з інших джерел, таких як благодійні установи, місцева чи державна допомога („реліф") чи що інше.

Ні одна ні друга система забезпечення не покриває всіх родів зайнять і всіх робітників Домашня обслуга, фармерські робітники, працівники у суспільних агенціях чи релігійних установах, не підлягають постановам закона про суспільне забезпечення. Робляться заходи, щоб його поширити, але, поки що, їх ще конгрес не взяв під увагу. Та цілю суспільного законодавства є таке примінення приписів про суспільне забезпечення, яке справді усунуло страх перед недостатком і нуждою з усіх кол населення і з усіх родів праці. Є вигляди, що це станеться, тимбільше, що досвід з дотеперішнім суспільним забезпеченням показав, на скільки воно корисне і як воно причиняється до піднесення життевого рівня громадянства.

Загальна Рада — ФЛІС.

Окруження, серед якого жив Маркіян Шашкевич

(Продовження зо сторони 2.)

ційної адміністрації в Галичині з часів Метерніха. Прихильників польської революції серед людей українського роду не любили та нерідко їм шкодили перед австрійським урядом мимо того, що сами не були в силі скинути зі себе польської цивілізаційної поволоки.

Як ставились до почину Маркіяна Шашкевича одні й другі?

Маркіян Шашкевич під впливом модного тоді романтичного напряму в літературі, історії та мистецтві став шукати здорових культурних первнів життя народу — в масі. Серед української маси він став шукати шляху до відродження земляків з цею русько-польсько-австрійською інтелігенцією у проводі. Тому він в першу чергу взяв від народу його мову, як зовнішний виразник життя людської душі. Піднесення народної мови на педестал мови літературної, наукової а навіть розговірної в церкві, в школі та серед товариського життя, це була найбільша заслуга М. Шашкевича.

До його почину поставилися ворожо одні й другі. Спольщені українці вважали це за непотрібну інновацію, бо ролю товариської, розговірної мови, а також мови, в церкві, школі, по їх думці мала повнити тільки польська мова. Ворожо теж до нього поставилися духові австрійці, які може й далибся були скорше наклонити до нової мови, колиб вона не була хлопською мовою. Вони побоювалися, що під позором мови і в почині М. Шашкевича криється якийсь поступово-революційний напрям, на який австрійський уряд може дивитися кривим оком. Вони були переконані про руську національність оперту на греко-католицькім обряді, та що церковно-слов'янська мова є вистарчаюча, а що найважніше не може вона стягнути на себе підозріння якоїсь нельояльности з боку австрійського уряду. Австрійська адміністрація ніби офіціяльно стояла за церковщину, дарма, що той самий австрійський уряд стосував до церкви гострі йосифінські зарядження, а з церкви робив агенцію державного апарату. На ділі австрійська адміністрація Галичини ревно попирала німецьку мову.

Маркіян Шашкевич найшовся під обстрілом одних та других. Перші спольщені „поступові" українці мали вплив й серед поляків - дідичів, польського духовенства, тому могли поважно шкодити Маркіянови Шашкевичови, коли покінчивши духовну семинарію став священиком на селі. Цеж були часи панщизняні, де таки дідич на місцях був паном мало не життя та смерти, а селянська панщизняна маса темна і заголюкана.

Другі, себто австрійські льояльні опановували всі вищі місця в церковній єрархії та мали впливи серед австрійської адміністрації. Вони теж неконче прихильно дивилися на нього як на новатора, та апостола якоїсь невідомої ще революції. Що М. Шашкевич був творцем якоїсь нової революції, в це вірили всі напевно, бож він опирався на простого хлопа та його мову. Того хлопа так само добре не любив реакційний русин-австрієць з часів Метерніха, як теж спольщений „ушляхетнений" русин.

Як кожний пробоєвик нової ідеї, в тім випадку української національної ідеї, Шашкевич мусів йти одинцем та пробоєм проти всіх. Він йшов з твердою вірою в майбутність своєї русько-хлопської ідеї, йшов пробоєм зі своїм слабим здоровлям, яке всеціло поклав на службу української нації.

В тім теж його великість мимо невеликої літературної спадщини М. Шашкевича.

КОТРА ТО РОСІЯ НЕ МАЄ ТРАДИЦІЇ СВОБОДИ?

Президент Вудро Вилсон при кінці минулої світової війни проголосив своїх 14 точок, на яких він плянував оперти майбутній світовий лад. Після Версайського миру в 1919. р. світова політика пішла в такому напрямку, що викликала зневіру серед ідеалістів, а роспуку серед цих народів, що до них не приноровили засади самовизначення. Переводячи оцінку діяльности Вилсона як міжнародного політика, один письменник так висловився про нього: „Вилсон відслонив нам рубець раю, а завів нас до пекла".

Коли ми перечитуємо статтю Джозефа М. Джовнса, поміщену в місячнику „Форчюн" під заголовком „Модерна закордонна політика", що її зміст передали ми в попередних числах Свободи, нам нагадуються ці слова, коли ми розглядаємо його становище супроти Росії. Він вітверто каже, що від Росії Злучені Держави не можуть вимагати, щоб вона завела в себе свободу, а проте вона малаб чинно підпомагати Америку в її політиці та акції за заведення свободи в цілому світі. Як причину подає Джовнс це, що Росія не має традиції свобідної країни, отже треба лишити її з таким ладом, який вона має і ждати на природну еволюцію в напрямі справжньої свободи. Джовнс твердить також, що немислимо подумати, щоб ми йшли війною проти Росії за введення свободи.

Кожен погодиться з думкою, що важко сподіватися війни Америки проти Росії. Одначе, чи нема інших способів спонукати Росію до політики людяности супроти своїх громадян? На це питання міг і ще може відповісти не лише Джовнс, але кожен практичний політик, обізнаний з міжнародньою практикою й історією. Це питання обовязково треба розвязати як одну з точок американської заграничної політики. Без розвязки цього питання теоретичні міркування Джовнса зведуться до „відслонення рубця раю", а на дорогу до пекла.

Чому?

Колиб під Росією розумів Джовнс лише Московщину, кожен міг би представити собі менш-більш ясно територію советсько - російської неволі. Інакше треба трактувати немосковські землі, головно Україну, а в додатку треба розвязати загадку, чим буде Росія, чи може Советський Союз після цеї війни.

Вже тепер ясне, що Росія не вдоволяється цією територією, що її тепер займає. Вона хоче відзискати всі краї, які мала перед вибухом теперішньої війни; хоче дістати теж Західню Україну, Литву, Лотвію, Естонію, Фінляндію; приготовила большевицькі ніби-уряди для Польщі й Німеччини; відреставрувала Святійший Синод православної церкви і при його помочи хоче стати опікункою православних країв, отже Румунії, Болгарії, Греції, Сербії й цілої Югославії; має договір з Чехією і на його підставі стане „старшим братом" чехів, словаків та карпатських українців; окруживши перстенем православно - слов'янських народів Мадярщину, віддасть її під комісарство якогось Белі Куна; тому, що одною ногою стоїть на Закавказзю, легко їй буде перемашерувати через Туреччину і заняти Дарданелі та Істамбул-Царгород, згідно з історичною російською ідеєю; коли Німеччина вицофає свої війська з Норвегії, тамтуди ввійдуть російські війська і окружать Швецію; до окупації Данії не буде ніяких перепон. Лишиться хіба Франція з Бельгією як добрий поміст до наскоку на Еспанію, щоб пімститися на ґен. Франкови.

Отже, коли всі европейські землі й народи ввійдуть у склад Росії, а Злучені Держави згодяться на засаду Джовнса, що „Росія" не має традиції свободи і тому треба її залишити з її невільничим ладом, то в яких то краях світу буде могти Америка поширяти ідеали свободи і боронити прав людини?

Виходить, що требаб ясніше означити, в якій то Росії нема традиції свободи, а в якій цю свободу треба признати і за вдержання свободи боротися. З окрема варта призадуматися над цією „Росією", що на ділі тепер не є Росією, а Україною.

МАДЯРИ БОЯТЬСЯ АЛІЯНТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ.

СТОКГОЛЬМ, (ОНА). — До Стокгольму вернув з Німеччини один із шведських кореспондентів в Берліні і розповідає, що в часі своєї подорожі в середній Европі він зауважав, що мадяри бояться аліянтської окупації. Він каже, що перебуваючи в Будапешті, говорив з визначними мадярськими лідерами і переконався, що вони не вірять, щоб Гітлер потрапив виграти війну; а як він програє, Мадярщина буде окупована аліянтськими військами. Запитаний кореспондентом, якими саме військами буде Мадярщина окупована, англо-американськими, чи советськими, один з мадярських політиків відповів: тими, котрі скорше прийдуть. Кореспондент оповідає, що серед мадярського народу нема ніякого ентузіязму до війни і всі чекають на її кінець без огляду на те, чи Мадярщина виграє, чи програє.

Розуміється, що урядові чинники і багата мадярська кляса стараються витворювати штучний воєнний ентузіязм, але маси зовсім не дбають, як саме війна скінчиться.

Багачі думають, що як Советський Союз переможе німців, то мадярські комуністи будуть старатись завести в Мадярщині комунізм, якого вони дуже бояться. Тому впливають на консервативну пресу, аби страшила нарід, що як большевики виграють, то на Мадярщину запанує Содома і Гомора, але нарід нічого собі з того не робить.

ЛИТОВЦІ ВИГУБИЛИ 13,000 НІМЦІВ.

СТОКГОЛЬМ, (ОНА). — З Москви приходить вістка, що литовські формації при Червоній армії витяли в пень тринадцять тисяч німецьких вояків. Преса в Москві пише похвальні статті і каже, що литовські вояки знамениті бійці і патріоти.

Олександер Неверов.

Миколкова Ватага

(Докінчення)

Вулиця. На розі сидить жидівка, продає соняшникові зернятка. Очі каправі, ніс гострий. Сидить біля коша наче квочка біля курят.

— Добрі зернята! Пражені! Що коштують?

Микольцьо сягнув рукою у кіш і набрав собі повну пригорщу.

— Не так, товаришу!

— Чому ні?

— Це не справедливо. Ти бідний, я також бідна.

— Так, так!

Микольцьо лузає насіння. Блюзку має розіпнену. Йде вояк із червоною звіздою, дзвонить острогами, закаблуки дзвонять на хіднику до такту: раз-два, раз-два.

— Позвольте, товаришу комісаре, закурити папіроску!

Микольцьо пустив дим на панночку, що переходила туди.

— Ідіоте!

— Замкни рот!

На недалекому мурі висить відозва екзекутивного комітету: „Товариші! Горожани!" Микольцьо зупиняється. Здерти?

Електричний трамвай їздить, колеса скриплять. Угорі на дроті тріскотять іскри. Кондукторка Дашка стоїть на задній плятформі. Вона найгірший Микольців ворог. Раз стягне йому з голови шапку, другий раз бє його прутом по руці. Чарівниця, не хоче позволити йому їздити даром. Микольцьо вилазить на східці. Дашка визирає вже віконцем.

— Злізь!

— Я також поїду!

— Ось тобі! — Дашка вдарила його прутом по руці.

— Чортова жінка! — забурмотів Микольцьо.

Три опришки впали в вулицю: Івась, Максимцьо, Сергій. Нараджуються.

— Куди підемо?

— На базарі ми щойно були.

— Івась там дістав доброго лупня.

— Чому?

— Хотів красти родзинки.

— То була жінка чи мужчина?

— Жінка. Одначе добре вимолотила його...

— Та то навіть не боліло...

*

Державні дрова. Вояк сидить на пні, дрімає — він тут на варті. Тихо. Довкола нікогісінько. Микольцьо укладає плян.

— Кожен одно поліно, то є чотири поліна. Кожен по два, є вісім полін. Підіть із другого боку! Виберіть собі негудзоваті поліна!

Хлопці зникли. Отаман сам іде простісенько до вояка.

— Товаришу, чи не бачили ви де тут кози?

— Иди-но ти своєю дорогою, я кози не бачив!

— Я шукаю тієї потвори вже всенький день.

— А навіщо тобі кози?

— Чорт її побери! Радше закурімо собі. Хай де втопиться, тим краще...

Вняв із кишені пачку тютюну.

— Маєш сірники?

По-приятельськи закурили собі.

Чотири товариші відносили тимчасом поліна та поховали їх під перевереним човном.

— Твої батьки ще живуть?

— Навіщо мені батьків?

— Живеш сам?

— Ні, живу з малою сестрою.

— А де живеш?

— Ловлю.

Івась свище. Себто вже готові.

— Та де то могла дінутися ця коза?

— Вже певно хтось убив її!

— Може бути. Чорти! Ну, бувай здоров, товаришу. Дякую тобі!

— А завіщо?

— За це. Ми разом курили. Колиб ти побачив нашу козу, то застріль її, ту стару чарівницю. Своєю рушницею застріль її. Вона гнідо-червона. На розі має большевицьку стяжечку.

В кишені чикає годинник. То життя! Микольцьо приглядається воякові. „Він іще зеленець. Певно щойно прийшов відкілясь зі села".

Максимцьо хвалиться: „Кожен із нас відніс два поліна. Гарне березове дерево".

Взяли поліна на плечі й гусаком ідуть угору, на запорошений від дощу розмоклий бік. Ноги вгинаються в колінах.

— А кому це продамо?

— Сарапулеві, що має каварню.

— Підеш там сам?

— Певно. Гроші вам дам потім. А ти, Володку, шуруй додому, бо мама битиме!

— Я лишуся з вами.

— Ні. Міліція слідкує нас, іще можеш попасти в холодну.

*

Сарапула сидить за прилавком. Чорний, зарослий, з відстаючими очима, зліплює подерті банкноти. Побіч при столі дрімає Катруся в білім запасці. По мокрій, брудній скатерті на столі лазять мухи. Микольцьо підходить просто до прилавка.

— Потребуєш дров?

— Так.

— Маю годинник, хочеш купити?

— Все куплю. Принеси сюди все. Лямпи, ножики, все. Настав руку.

Микольцьо наставив руку. Сарапула кладе на неї свою. „Ти нічого не знаєш, я нічого не знаю. Так усе в порядку".

Пир. Чотири горнятка кави, папіроски. Сергій попік собі горячою кавою язик. Іваневі з носа впала до горнятка капля. Микольцьо закинув ногу за ногу та задзвонив ложечкою до горнятка.

— Чотири тісточка!

Максимцьо нахиляється над столом і каже: „Дай мені вогню!"

Микольцьо плюнув великим луком.

— Що робитимемо сьогодні вечором?

— Ходімо до цирку!

— До чорта з цирком!

— То до опери!

— Там є співачка, що ричить наче теля, коли його ріжуть.

— Я там недавно плюнув ізгори на діл, одному простісенько на голову.

Сарапула за прилавком кричить: „товариші, не плюйте на долівку!"

Івась шепче Максимцеві на вухо: „А колиб ми так йому вкрали ложечку?... Микольцьо, чуєш?"

Всі сміються. Катруся добре пильнує їх. Злодії!

— Що ти там встромлюєш у кишеню?

— Ні, це мене лише нога свербить.

— Подобаєш на обманця.

— Замкни рот!

І знову кричить Сарапула: „Товариші, ви вже досить шуму наробили!"

— Хтож тут робить шум?

— Вважайте, щоби вас тут не було!

Максимцьо й Івась підсвистують собі. Микольцьо зупинятетсья в дверях:

— Сарапуло, чорте з Тули!

*

Вечер. Театр. Велика ліхтарня світить. Жінки з обручиками в волоссю, дим, соняшникове насіння. Микольцьо спречається у касовім віконці.

— Таж я дав сорок!

— Йди геть, хлопче! Забирася!

— Так тобі спішиться?

Івась із Максимом слідкують жінку з елегантною торбинкою. Жінка ґоворить скоро до старшини: „Це страшне! Грізне!"

З торбинки визирає зложена хусточка.

— Взяти?

— Певно!

Івась тручає Максимця раменем на жінку. Максимцьо сварить на публику: „Спокій, товариші, не тисніться так!"

Жінка сипле словами наче горохом із мішка й кидає на старшину очима.

„Грізне! Страшне! Який це тягар!"

Шукає хусточки. „Ах! Деж я її поділа?"

Микольцьо засунув червоноармійську шапку по завадіяцьки на вухо та кричить:

— А гей, товариші! На Галерію!

(З російської мови переклав М. Н-ий).

(Кінець).

ЯК ЦЕ РОБИТЬСЯ.—На столі перед цими вояками находиться 1,800 листів, на фільмовій тасемці в руках вояків находиться фотографія теж 1,800 листів. Ось чому для пересилки листів поза море вживається цього способу пересилки листів. Одначе листи для такої пересилки повинні бути написані на спеціяльних „Ві-мейл ту сервісмен", бо такі письма мають першенство.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ВВІЙШЛА ДО МЕЛІТОПОЛЯ

ЛОНДОН. — Каже совітський комунікат, що націстичний оборонний фронт на 500 миль довгому фронті заломлюється і тепер, на що червона армія заняла Мелітополь, що має важне значіння для посідання Криму.

ІТАЛІЙСЬКА ДИВІЗІЯ ПРИСТАЄ ДО ЮГОСЛАВСЬКИХ ПАРТИЗАНІВ

ЛОНДОН. — Каже командування „югославської армії національного визволення", що ціла італійська венецька дивізія получилася з югославськими партизанами для боротьби з німцями. Рівночасно командування загострює свою кампанію проти ґенерала Михайловіча, котрому закидує тепер співпрацю з німцями.

Мала ціль великого осягу.

Коли бувший нюйорський губернатор Ал Смит був хлопятем, саме тоді викінчено будову Бруклинського мосту, що веде з Менгетен до Бруклина. Батько Смита був на вітворенню і описував параду з цієї нагоди. Потім вичислив, кілько то треба було будівельного матеріялу, сталі, каміння, цементу, та кілько грошей це коштувало, та як довго часу будова забрала. — А чи знаєш ти, синку — докінчував старший Смит — до якого властиво заключення прийшли люди по цій параді й тих великих видатках?

— Та до якого — питає здивований Ал.

— Що вони все те придумали і стільки напрацювались лишень на те, щоб дістатися з Ню Йорку до Бруклина...

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. — Тов. ім. Івана Франка, від. 97, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться 17. жовтня, в 2. год. пополудні, в галі церковній, 45 Говп Еве. Просимо членів прийти на збори на час. — В. Сметана, предс.; В. Бродський, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. — Три-квартальні збори Тов. Запорозька Січ, від. 206, відбудуться в неділю, 17. жовтня, в церковній салі, 74 Геррис Еве., в годині 1. пополудні точно. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо будуть важні справи до обговорення і полагодження. Також будуть звіти уряду і контр. комісії за минулий квартал. Пригадуємо тим членам, котрі кожного місяця спізняються з плаченням вкладок, щоби старалися найдалі до 25. заплатити, бо інакше будуть суспендовані. — О. Косюк, предс.; М. Копернюк, кас.; І. Кокольський, секр.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. Запорозька Січ, від. 342, відбудуться в неділю, 17. жовтня в годині 2. пополудні, в галі церковній. Напоминаємо довгуючих членів заплатити свій довг, бо інакше будуть суспендовані. — І. Савчак, пр.; К. Миньо, кас.; І. Маркович, секр.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

ТАРЗАН, ч. 853. В руках ворога.

Суддя приказав віддати Тарзана й Зулі в руки їх ворогів.

„Під поліційною ескортою", сказав він до Маліна; „візьмеш їх назад до джунглів, де вони належать".

Шпигун був радий. Як командант ескорти він міг зробити з Тарзаном, що йому хотілося.

Нагло малпочка в Тарзанових руках сіла просто, а потім сталася дивна річ.